

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра суспільних дисциплін

07/10-171М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійного
вивчення навчальної дисципліни
«ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ГРУПОВОЇ ДИНАМІКИ»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Психологія»
спеціальності С4 «Психологія»
денної і заочної форми навчання

Рекомендовано
Науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 1 від 03.09.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Психологічні аспекти групової динаміки» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності С4 «Психологія» денної і заочної форми навчання [Електронне видання] / Ставицький О. О. Рівне: НУВГП, 2025. 33 с.

Укладач: Ставицький О. О., доктор психологічних наук, професор кафедри суспільних дисциплін.

Схвалено на засіданні кафедри суспільних дисциплін

Протокол № 1 від 28.08.2025 р.

Відповідальний за випуск – Сокаль В. А., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент, в.о. завідувача кафедри суспільних дисциплін.

Керівник (гарант) освітньої програми:

Ставицький Олег Олексійович, доктор психологічних наук, професор кафедри суспільних дисциплін.

© О. О. Ставицький, 2025

© Національний університет водного господарства та природокористування, 2025

ЗМІСТ

1	Вступ	4
2	Методичні поради для роботи над дисципліною	4
3	Міждисциплінарна інтеграція	5
4	Програма навчальної дисципліни	6
5	Теми семінарських занять	8
6	Плани семінарських занять	8
7	Завдання для самостійної роботи	29
8	Види індивідуальної роботи	29
9	Методи контролю	29
10	Рекомендована література	31
11	Інформаційні ресурси	32

Вступ

Метою вивчення освітньої компоненти є формування у студентів уявлення про основні теоретичні та прикладні аспекти групового функціонування, навички практичної роботи з групою.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та прикладні аспекти функціонування малих груп.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: уявлення про теоретико-методологічні та історичні аспекти дослідження малої групи; основні соціально-психологічні процеси групового функціонування; генезис та розвиток малої групи; соціально-психологічні характеристики сформованої малої групи; процеси групового функціонування; психологічний супровід роботи групи та формувати навички практичної роботи з групою.

Вивчення навчальної дисципліни надає здобувачам вищої освіти загальних компетентностей щодо:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Вивчення навчальної дисципліни надає здобувачам вищої освіти спеціальні (фахові, предметні) компетентностей щодо:

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК13. Здатність проводити навчальні заняття (консультації, індивідуальний супровід) та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів.

СК14. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує здобувачам вищої освіти такі програмні результати навчання:

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

2. Методичні поради для роботи над дисципліною

Зміст навчальної дисципліни реалізується опануванням трьома основними блоками: теоретичним, практичним та блоком завдань самостійної роботи.

Напрямами самостійної роботи з вивчення курсу є: вивчення окремих тем та питань, підготовка запланованих виступів та презентацій, підготовка до семінарських занять.

Для розуміння здобувачам освіти змісту курсу, системи роботи на семінарських заняттях та самостійного вивчення, форм поточного й підсумкового контролю ці методичні вказівки містять програму навчальної дисципліни, теми і плани семінарських занять, теми самостійної роботи та вимоги до звіту про її виконання, індивідуальні завдання, питання до модульного контролю, рекомендовану літературу, інформаційні ресурси.

Для успішної підготовки до семінарського заняття розділ «Плани семінарських занять» містить тему, вид семінарського заняття, методи, які будуть застосовуватись в процесі проведення семінару, мотивацію навчання, мету, актуалізацію опорних знань, план, основні поняття, зміст узагальнення вивченого, завдання для підготовки до семінарського заняття, контрольні запитання до теми та літературу з вказівкою сторінок вивчення відповідної теми.

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, студентам пропонуються методичні рекомендації з опрацювання конспекту лекцій та першоджерел, рекомендованої літератури та контрольні запитання для самоперевірки.

3. Міждисциплінарна інтеграція

Успішне засвоєння курсу базується на попередньо отриманих знаннях здобувачів освіти на бакалаврському рівні.

Дисципліни, що супутньо вивчаються із зазначеною освітньою компонентою: Релігія і секти: риторика та маніпулювання, Психологічний супровід інклюзивної освіти, Гендерна психологія, Психологія роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах.

Наступні дисципліни ті, що забезпечуються: психологія адиктивної поведінки, практики, кризова та екстремальна психологія, методи психокорекції та психотерапії та група освітніх компонент мейджора.

Внутрішньопредметна інтеграція (між темами даної дисципліни): принцип контрастуючих пар.

**4. Програма навчальної дисципліни
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА
РОЗВИТКУ МАЛОЇ ГРУПИ.**

Тема 1. Мала група як об'єкт соціально-психологічного дослідження.

Поняття, класифікація, функції та характеристики малої групи. Фундаментальні проблеми вивчення малих груп. (ПР4).

Тема 2. Історичні аспекти дослідження малої групи.

Історія соціально-психологічних досліджень малої групи. Сучасні підходи до вивчення малої групи в психології. (ПР4, ПР5).

Тема 3. Феноменологія групового функціонування.

Основні соціально-психологічні феномени групової взаємодії: психологічний вплив, соціальна фасилітація та соціальна інгібіція, соціальне розслаблення, деіндивідуалізація, екстремалізація, конформізм, вплив меншості, підкорення авторитету. Методи ідентифікування та засоби протистояння психологічному впливу в групі. (ПР4, ПР5).

Тема 4. Генезис та розвиток малої групи.

Детермінанти виникнення малої групи. Моделі групоутворення: стратометрична концепція, параметричний підхід Л.І.Уманського, двохфакторний підхід Б.Такмена. (ПР4, ПР5).

Тема 5. Етапи розвитку малої групи.

Етапи розвитку групи у сфері міжособистісної активності. Утворення рольової структури групи. Етапи розвитку групи у сфері ділової активності. (ПР4, ПР5).

Тема 6. Механізми групової динаміки.

Поняття групової динаміки. Механізми розвитку малої групи: розв'язання групових протиріч; «ідіосинкразичний кредит»; психологічний обмін. (ПР4, ПР5).

**ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.
ПРОЦЕС ГРУПОВОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ.**

Тема 7. Соціально-психологічні характеристики сформованої малої групи.

Структурні характеристики малої групи. Структурні виміри групи: формально-статусний вимір групової структури; соціометричний вимір; комунікативний вимір; позиції соціальної влади; лідерство як вимір групової структури. Статичні та динамічні моделі групової структури. (ПР4, ПР5).

Тема 8. Групові норми як характеристика сформованої малої групи.

Поняття, види та функції групових норм. Особливості формування групових норм. Підходи до вивчення групових норм. Нормативна поведінка групової більшості. Нормативна поведінка групової меншості. Наслідки відхилення від групових норм. (ПР4, ПР5).

Тема 9. Групова згуртованість як характеристика сформованої малої групи.

Поняття згуртованості. Основні напрямки дослідження групової згуртованості: згуртованість як міжособистісна атракція, згуртованість як результат мотивації групового членства, згуртованість як ціннісно-орієнтаційна єдність. Способи підвищення згуртованості в групі; наслідки росту згуртованості в групі. Згуртованість та сумісність. (ПР4, ПР5).

Тема 10. Лідерство та керівництво в малій групі.

Поняття про лідерство та керівництво. Теорії походження лідерства і керівництва. Стилі лідерства та керівництва. (ПР4, ПР5).

Тема 11. Харизматичне лідерство.

Поняття харизми. Підходи до визначення характеристик харизматичного лідера. Загальна та специфічна концепції харизматичного лідерства. (ПР4, ПР5).

Тема 12. Групове рішення та групова ефективність.

Індивідуальні та групові рішення. Види групових завдань. Етапи прийняття рішень. Аналіз якості групових рішень. Групові деформації. Групова ефективність. Критерії групової ефективності. (ПР4, ПР5).

Тема 13. Особистість у груповому процесі.

Статус особистості як показник становища у групі. Позиція як інтегральна система вибіркових відносин особистості. Установка як центральний елемент позиції. Роль як реалізація статусу і позиції особистості в групі. (ПР4, ПР5).

Тема 14. Психологічний вплив в групі.

Поняття психологічного впливу, його відмінності від соціального та фізичного впливу. Види психологічного впливу. Засоби психологічного впливу. Механізми психологічного впливу. Критерії цивілізованого впливу. Засоби протистояння нецивілізованому психологічному впливу. (ПР4, ПР5).

Тема 15. Міжособистісний вплив та соціальна влада в групі.

Визначення понять. Залежність та влада. Психологічні аспекти соціальної влади. Класифікація видів соціальної влади: влада винагороди, влада примушування, влада експертна, влада інформаційна, влада референтна, влада легітимна (взаємності та справедливості). Ефекти влади. (ПР4, ПР5).

Тема 16. Психологічний супровід роботи групи.

Ідентифікування та аналіз проблем членів групи у міжособистісній та професійній сферах. Особливості консультування в сфері рішення групових проблем. Профілактичні та освітянські заходи у роботі з групою. (ПР4, ПР5).

5. Теми семінарських занять

№ з\п	Назва теми	Кількість годин Денна/Заочна
1	Тема 1. Мала група як об'єкт соціально-психологічного дослідження.	2/0
2	Тема 2. Історичні аспекти дослідження малої групи.	2/0
3	Тема 3. Феноменологія групового функціонування.	2/1
4	Тема 4. Генезис та розвиток малої групи. Етапи розвитку малої групи.	2/1
5	Тема 5. Механізми групової динаміки.	2/1
6	Тема 6. Соціально-психологічні характеристики сформованої малої групи.	2/1
7	Тема 7. Групові норми як характеристика сформованої малої групи.	2/1
8	Тема 8. Групова згуртованість як характеристика сформованої малої групи.	2/0
9	Тема 9. Лідерство та керівництво в малій групі.	2/1
10	Тема 10. Харизматичне лідерство.	2/0
11	Тема 11. Групове рішення та групова ефективність.	2/1
12	Тема 12. Особистість у груповому процесі.	2/1
13	Тема 13. Психологічний вплив в групі.	2/0
14	Тема 14. Міжособистісний вплив та соціальна влада в групі.	2/1
15	Тема 15. Психологічний супровід роботи групи.	2/1
Разом		30/10

6. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Тема: Мала група як об'єкт соціально-психологічного дослідження..

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, доповідь та співдоповідь проблемно-пошукові ситуації; кейси, імітаційні ситуації, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: запитання для виявлення рівня знань студентів із курсу соціальної психології.

Мета:

- *ознайомитись* з поняттями, класифікацією, функціями та характеристиками малої групи;
- *знати*: фундаментальні проблеми у вивченні малих груп;
- *оволодіти*: знаннями психологічними механізмами формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку;
- *вміти*: використовувати принципи соціальної психології для аналізу динаміки, спілкування, міжособистісної та між групової взаємодії.

План

1. Поняття та підходи до класифікації малих груп.
2. Функції та основні характеристики малої групи.
3. Фундаментальні проблеми у вивченні малих груп.

Основні поняття теми: предмет дослідження, розвиток, людина, методи, особистість, індивід, індивідуальність, методи, методологія, мала група.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання плану.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андрєєва Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Конспектування лекцій та першоджерел з психології : навчально-методичний посібник для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / упорядник О. О. Ставицький. Рівне : ПроПрінт, 2015. 28 с.
3. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
4. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
5. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.

Семінарське заняття № 2

Тема: Історичні аспекти дослідження малої групи.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з історією соціально-психологічних досліджень малої групи.
- *знати:* історію соціально-психологічних досліджень малої групи.
- *оволодіти:* знаннями про сучасні підходи до вивчення малої групи в психології.
- *вміти:* аналізувати та використовувати сучасні підходи до вивчення малої групи.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Історія соціально-психологічних досліджень малої групи.
2. Сучасні підходи до вивчення малої групи в психології.

Основні поняття теми: соціалізація, соціальні норми, мала група, соціометрія, референтометрія.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінарського заняття.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андрєєва Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Конспектування лекцій та першоджерел з психології : навчально-методичний посібник для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / упорядник О. О. Ставицький. Рівне : ПроПрінт, 2015. 28 с.
3. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
4. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
5. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.

Семінарське заняття № 3

Тема: Феноменологія групового функціонування.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з основними соціально-психологічними феноменами групової взаємодії.
- *знати*: основні соціально-психологічні підходи до аналізу проблем малої групи
- *оволодіти*: знаннями основних соціально-психологічних механізмів соціалізації та становлення малої групи.
- *вміти*: використовувати методи ідентифікування та засоби протистояння психологічному впливу в групі.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Основні соціально-психологічні феномени групової взаємодії.
2. Психологічний впливу
3. Соціальна фасилітація та соціальна інгібіція.
4. Соціальне розслаблення.
5. Деіндивідуалізація
6. Екстремалізація.
7. Конформізм.
8. Вплив меншості.
9. Підкорення авторитету.
10. Методи ідентифікування та засоби протистояння психологічному впливу в групі.

Основні поняття теми: феномен групової взаємодії, психологічний вплив, соціальна фасилітація, соціальна інгібіція, соціальне розслаблення, деіндивідуалізація, екстремалізація, конформізм, вплив меншості, підкорення авторитету, ідентифікування.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

- I.** З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінарського заняття.
- II.** Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андрєєва Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Конспектування лекцій та першоджерел з психології : навчально-методичний посібник для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / упорядник О. О. Ставицький. Рівне : ПроПрінт, 2015. 28 с.

3. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
4. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
5. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
6. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
7. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.

Семінарське заняття № 4

Тема: Генезис та розвиток малої групи. Етапи розвитку малої групи.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з основними детермінантами виникнення та розвитку малої групи.
- *знати*: моделі групоутворення.
- *оволодіти*: знаннями про розвиток групи у сфері міжособистісної активності.
- *вміти*: використовувати параметричний підхід Л.І.Уманського та двохфакторний підхід Б.Такмена в аналізі групи.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Детермінанти виникнення малої групи.
2. Моделі групоутворення:
  - а) стратометрична концепція.
  - б) параметричний підхід Л.І.Уманського
  - в) двохфакторний підхід Б.Такмена.
3. Етапи розвитку групи у сфері міжособистісної активності.
4. Утворення рольової структури групи.
5. Етапи розвитку групи у сфері ділової активності.

Основні поняття теми: особистість, соціально-психологічні закономірності, страти, фактор, група, роль соціальна

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

І. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андреева Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Корбанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майерс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 5

Тема: Механізми групової динаміки.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з основними детермінантами та механізмами розвитку малої групи
- *знати:* моделі групоутворення.
- *оволодіти:* знаннями про розв'язання групових протиріч.
- *вміти:* використовувати механізми розвитку малої групи.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Поняття групової динаміки.
2. Механізми розвитку малої групи.
3. Розв'язання групових протиріч.
4. «Ідіосинкразичний кредит».
5. Психологічний обмін.

Основні поняття теми: особистість, соціально-психологічні закономірності, страти, фактор, група, роль соціальна

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андреева Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Корбанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майерс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.

13. Чорна Л. Г., Горностаї П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.

14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.

15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 6

Тема: Соціально-психологічні характеристики сформованої малої групи.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з основними структурними характеристиками малої групи.
- *знати:* моделі виміру групи.
- *оволодіти:* знаннями про розв'язання групових протиріч.
- *вміти:* використовувати механізми формування малої групи.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Структурні характеристики малої групи.
2. Структурні виміри групи: формально-статусний вимір групової структури; соціометричний вимір; комунікативний вимір; позиції соціальної влади; лідерство як вимір групової структури.
3. Статичні та динамічні моделі групової структури.

Основні поняття теми: особистість, соціально-психологічні закономірності, страти, фактор, група, роль соціальна

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андреева Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.

4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майерс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 7

Тема: Групові норми як характеристика сформованої малої групи.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з основними поняттям, видами та функціями групових норм.
- *знати:* особливості формування групових норм.
- *оволодіти:* підходами до вивчення групових норм.
- *вміти:* попереджати наслідки відхилення від групових норм.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Поняття, види та функції групових норм.
2. Особливості формування групових норм.
3. Підходи до вивчення групових норм.
4. Нормативна поведінка групової більшості.
5. Нормативна поведінка групової меншості.
6. Наслідки відхилення від групових норм.

Основні поняття теми: особистість, соціально-психологічні закономірності, норма групова, група, роль соціальна.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андреева Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майерс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 8

Тема: Групова згуртованість як характеристика сформованої малої групи.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з основними напрямками дослідження групової згуртованості.
- *знати*: способи підвищення згуртованості в групі.
- *оволодіти*: способами підвищення згуртованості в групі.
- *вміти*: передбачати наслідки росту згуртованості в групі.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Поняття згуртованості.
2. Основні напрямки дослідження групової згуртованості: згуртованість як міжособистісна атракція, згуртованість як результат мотивації групового членства, згуртованість як ціннісно-орієнтаційна єдність.
3. Способи підвищення згуртованості в групі; наслідки росту згуртованості в групі.
4. Згуртованість та сумісність.

Основні поняття теми: особистість, групова сумісність, норма групова, група, роль соціальна, згуртованість, ціннісно-орієнтаційна єдність.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андреева Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.

9. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 9

Тема: Лідерство та керівництво в малій групі.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з поняттями про лідерство та керівництво.
- *знати:* теорії походження лідерства і керівництва.
- *оволодіти:* способами та методами діагностики лідерства в групі.
- *вміти:* визначати стилі лідерства та керівництва.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Поняття про лідерство та керівництво.
2. Теорії походження лідерства і керівництва.
3. Стилi лідерства та керівництва.

Основні поняття теми: особистість, групова сумісність, лідер, група, керівник, стиль керівництва.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андреева Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майерс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 10

Тема: Харизматичне лідерство.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з поняттям харизми.
- *знати:* підходи до визначення характеристик харизматичного лідера.
- *оволодіти:* знаннями про загальні та специфічні концепції харизматичного лідерства.
- *вміти:* визначати харизматичного лідера.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Поняття харизми.
2. Підходи до визначення характеристик харизматичного лідера.
3. Загальна та специфічна концепції харизматичного лідерства.

Основні поняття теми: особистість, групова сумісність, харизма, група, лідер.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андреева Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностаї П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностаї П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 11

Тема: Групове рішення та групова ефективність.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з поняттям групове рішення та групова ефективність.
- *знати:* види групових завдань та етапи прийняття рішень.
- *оволодіти:* знаннями про критерії групової ефективності.
- *вміти:* аналізувати якості групових рішень.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

4. Поняття харизми.

5. Підходи до визначення характеристик харизматичного лідера.

6. Загальна та специфічна концепції харизматичного лідерства.

Основні поняття теми: особистість, групові рішення, ефективність групова, група, лідер.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андреева Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностаї П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.

9. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 12

Тема: Особистість у груповому процесі.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з поняттям статус.
- *знати:* інтегральну систему вибіркових відносин особистості.
- *оволодіти:* знаннями про установку та її роль.
- *вміти:* визначати роль як реалізацію статусу і позиції особистості в групі.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Статус особистості як показник становища у групі.
2. Позиція як інтегральна система вибіркових відносин особистості.
3. Установка як центральний елемент позиції.
4. Роль як реалізація статусу і позиції особистості в групі.

Основні поняття теми: особистість, статус груповий, роль соціальна, група, лідер.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андрєєва Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 13

Тема: Психологічний вплив в групі.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з поняттям психологічного впливу.
- *знати*: відмінності психологічного впливу від соціального та фізичного впливу.
- *оволодіти*: механізмами психологічного впливу.
- *вміти*: використовувати засоби протистояння нецивілізованому психологічному впливу..

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Поняття психологічного впливу, його відмінності від соціального та фізичного впливу.
2. Види психологічного впливу.
3. Засоби психологічного впливу.
4. Механізми психологічного впливу.
5. Критерії цивілізованого впливу.
6. Засоби протистояння нецивілізованому психологічному впливу.

Основні поняття теми: особистість, психологічний вплив, роль соціальна, група, лідер.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андрєєва Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйпше М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.

14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.

15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 14

Тема: Міжособистісний вплив та соціальна влада в групі.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* з поняттям залежність та влада.
- *знати:* психологічні аспекти соціальної влади.
- *оволодіти:* механізмами психологічного впливу.
- *вміти:* використовувати засоби протистояння нецивілізованому психологічному впливу.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Визначення понять.
2. Залежність та влада.
3. Психологічні аспекти соціальної влади.
4. Класифікація видів соціальної влади: влада винагороди, влада примушування, влада експертна, влада інформаційна, влада референтна, влада легітимна (взаємності та справедливості).
5. Ефекти влади.

Основні поняття теми: особистість, психологічний вплив, роль соціальна, група, лідер, влада.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андрєєва Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.

4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Семінарське заняття № 15

Тема: Психологічний супровід роботи групи.

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета:

- *ознайомитись* із сутністю психологічного супроводу роботи групи.
- *знати:* психологічні аспекти психологічного супроводу.
- *оволодіти:* механізмами психологічного супроводу групи.
- *вміти:* використовувати профілактичні та освітянські заходи у роботі з групою.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання з матеріалу попередньої теми. Термінологічний диктант.

План

1. Ідентифікування та аналіз проблем членів групи у міжособистісній та професійній сферах.
2. Особливості консультування в сфері рішення групових проблем.
3. Профілактичні та освітянські заходи у роботі з групою.

Основні поняття теми: особистість, психологічний вплив, міжособистісна сфера, група, лідер, профілактика, ідентифікація.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з тестами за темою.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на питання семінару.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи з презентацією в PowerPoint відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Андрєєва Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Есе на тему пропущеного заняття, або заняття, де отримано негативну оцінку	10	10
2	Пошук джерел інформації по темі семінарського заняття в друкованому вигляді (монографії, науково-популярні видання, наукові та популярні статті) - в бібліотеках та в електронному вигляді - в мережі INTERNET та на електронних носіях (CD, DVD).	30	40
3	Конспектування першоджерел чи реферативне повідомлення, що містить аналіз ступеня висвітлення певного питання в підручниках та наукових дослідженнях.	30	40
4	Підготовка до контрольних заходів	10	18
	Разом	80	108

Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни «Психологічні аспекти групової динаміки» є складання письмового звіту, есе за темами, вказаними в п.7.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у дні та години, визначені кафедрою для консультацій студентів у конкретного викладача.

1. Види індивідуальної роботи

1. Захист звіту про самостійну роботу.
2. Конспектування першоджерел.
3. Презентація наукового фільму.
4. Написання наукової статті.
5. Підготовка до виступу на студентську конференцію.
6. Участь в олімпіаді з психології.

9. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в тестовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (3 рівня складності, загальною кількістю понад 300 тестів). Модульний контроль проводиться в навчально-науковому центрі незалежного оцінювання НУВГП.

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з семінарських занять – на основі перевірки конспектів та виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

Завдання до семінарського заняття (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, психолого-педагогічні дослідження та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

10. Рекомендована література

Базова:

1. Андреева Г. М. Соціальна психологія : підручник. Київ : Аспект Прес, 2017. 363 с.
2. Бех І. Д. Особистість у групі : соціально-психологічний вимір. Київ : Академвидав, 2019. 256 с.
3. Браун Р., Персон С. Group Processes: Dynamics within and Between Groups. 3rd ed. Chichester : John Wiley & Sons, 2020. 344 p.
4. Горностай П. П., Вознесенська О. Л., Грибенко І. В. Динамічні процеси в малих групах: соціально-психологічний вимір освітнього середовища. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2013. 236 с.
5. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Соціальний вплив. Київ : Основи, 2017. 352 с.
6. Келлі Г., Тібо Дж. Соціальна психологія групової взаємодії. Київ : Основи, 2019. 352 с.
7. Коробанова О. Л. Психологія малих груп : навчальний посібник. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. 220 с.
8. Левін К. Динаміка групових процесів. Київ : Основи, 2018. 240 с.
9. Майєрс Д. Соціальна психологія. 12-те вид. Київ : Основи, 2018. 688 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2016.
12. Форсайт Д. Групова динаміка / 7th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 752 p.
13. Чорна Л. Г., Горностай П. П., Вус В. І. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 212 с.
14. Шибутані Т. Соціальна психологія. Київ : Либідь, 2015. 544 с.
15. Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ : Основи, 2020. 528 с.

Допоміжна література

1. Baron R., Kerr N., Miller N. Group Process, Group Decision, Group Action. Buckingham : Open University Press, 2017. 368 p.
2. Cartwright D., Zander A. Group Dynamics: Research and Theory. New York : Harper & Row, 2015. 624 p.
3. Deutsch M., Coleman P., Marcus E. The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice. San Francisco : Jossey-Bass, 2014. 944 p.
4. Forsyth D. R. An Introduction to Group Dynamics Research. Boston : Cengage Learning, 2017. 420 p.
5. Forsyth D. R. Effective Group Processes. Boston : Cengage Learning, 2018. 360 p.

6. Johnson D. W., Johnson F. P. *Joining Together: Group Theory and Group Skills*. 12th ed. Boston : Pearson, 2018. 512 p.
7. Shaw M. E. *Group Dynamics: The Psychology of Small Group Behavior*. New York : McGraw-Hill, 2017. 496 p.
8. Tajfel H., Turner J. C. *The Social Identity Theory of Intergroup Behavior*. Chicago : Nelson-Hall, 2019. 256 p.
9. Turner J. C. *Rediscovering the Social Group: A Self-Categorization Theory*. Oxford : Blackwell, 2015. 256 p.
10. Wheelan S. *Creating Effective Teams: A Guide for Members and Leaders*. Thousand Oaks : Sage Publications, 2016. 240 p.
11. Бех В. П., Пачковський Ю. Ф., Гура О. І. *Соціально-комунікативні технології: теорія та практика*. Львів : Магнолія, 2017. 296 с.
12. Зимбардо Ф. *Ефект Люцифера. Чому хороші люди чинять зло*. Київ : Віват, 2017. 688 с.
13. Коваленко А. Б., Корнєв М. Н. *Соціальна психологія : підручник*. Київ : Геопринт, 2016. 400 с.
14. Ставицький О. О. Особливості прояву гандикапності у людей похилого віку. *Соціальна адаптація людей літнього віку в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: Психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування на виклики сучасності: Матеріали V науково-практичної конференції та форуму університетів третього віку (19-21 грудня 2018 року, м. Луцьк) / За заг. наук. ред. Ж.П. Вірної. Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2019. С. 43–47.*
15. Ставицький О. О., Ставицький Д. О. Психосемантичні аспекти дослідження моральної свідомості. *Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 11 / упоряд.: Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова; ред. кол. : Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова, В. І. Безлюдна. Рівне : РДГУ, 2018. С. 149–155.
16. Ставицький О., Регеза Н. Особливості використання кейс-технологій у процесі викладання психологічних дисциплін. *Нова педагогічна думка*. 2019, № 2(98). С. 58–61.
17. Ставицький О., Ставицька О., Мягка О. Рівень сформованості структурних елементів емоційного інтелекту в підлітковому віці. *Психологія і реальність: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 17 / упоряд.: Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова. Рівне : РДГУ, 2022. С. 135–142.
18. Ставицький О. О., Цимбалюк В. І. Соціальна девіація та віктимність: психолого-юридичний аспект. Львів: «Новий Світ-2000», 2019. 214 с.
19. Шибутані Т. *Соціальна психологія*. Київ : Либідь, 2015. 544 с.

11. Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека НУВГП – м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75. URL: <https://nuwm.edu.ua/telefonnyi-dovidnyk/item/biblioteka>
2. Освіта.UA: Освіта в Україні та за кордоном. URL: <https://osvita.ua/>
3. Вища освіта. URL: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/
4. Наукометричні бази НУВГП. URL: <https://lib.nuwm.edu.ua/index.php/korisni-posilannya/naukometrychni-bazy>
5. Обласна наукова бібліотека (м. Рівне, вул. О. Борисенка, 6). URL: <http://www.lib.rv.ua/>
6. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська,44). URL: <http://www.cbc.rv.ua>.